

MIQUEL DE PALOL PUBLICA UNA MONUMENTAL NOVEL·LA DE VORA MIL PÀGINES

Bastir el jardí

'El jardí dels set crepuscles' de Miquel de Palol es convertirà en una de les obres més treballades de la narrativa catalana actual. Conegut poeta, el seu primer llibre en prosa ha estat definit com un text tan ambiciós i reeixit com estimulant.

David Castillo

Quin ha estat al procés i com et vas plantejar una obra narrativa d'una extensió de prop del miler de pàgines, amb un treball d'estructuració tan acurat?

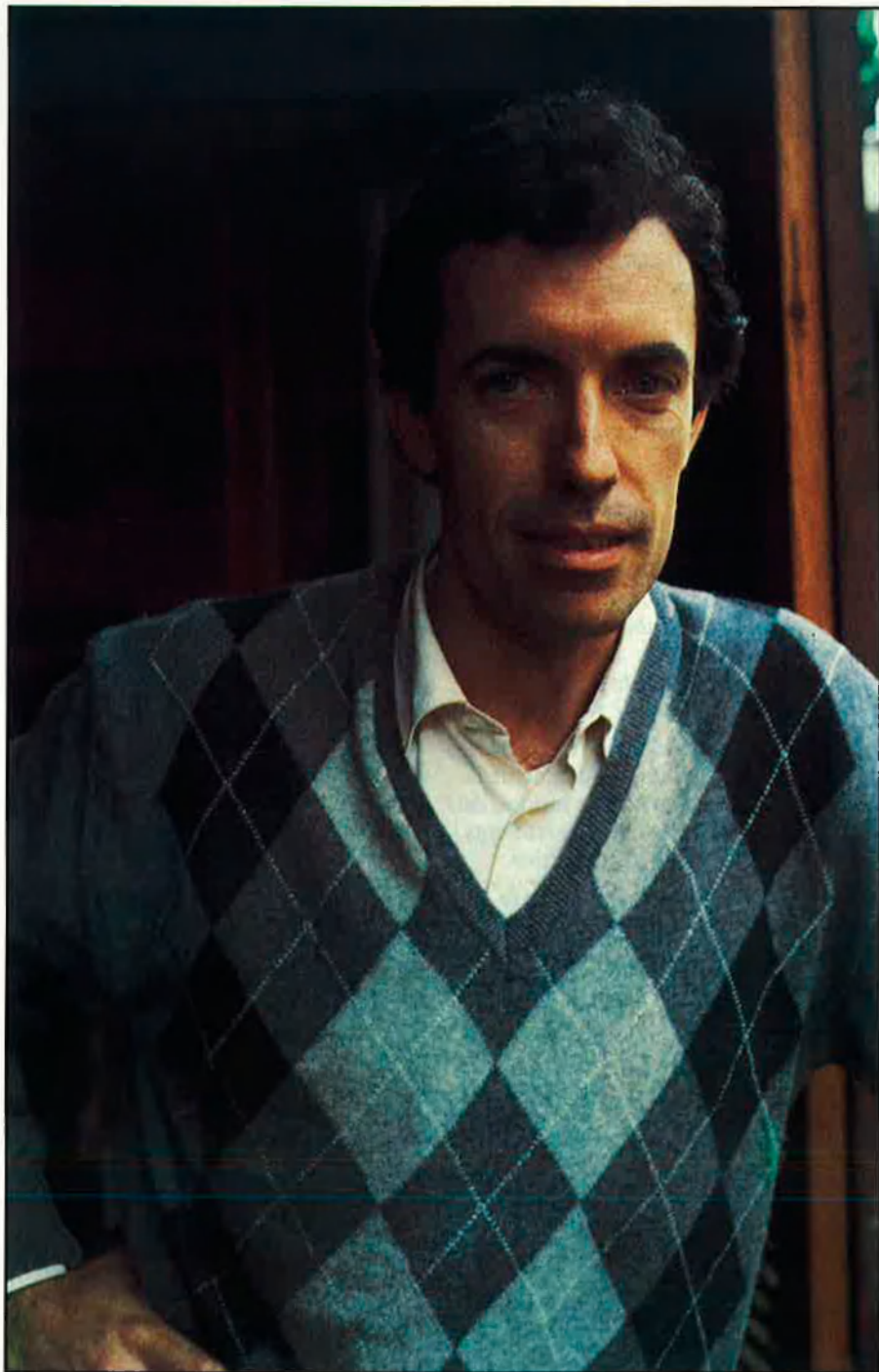
—El procés ha estat una conseqüència natural de la meua evolució poètica a partir dels llibres *El porxo de les mirades*, *Rapsòdies de Montcada* i *Indiferència*. Aquests tres llibres tenen una vessant narrativa prou important perquè d'una manera natural portessin una inspiració narrativa molt concreta. Pel que fa a la dimensió, en el moment de començar tenia una sèrie de premisses que volia que aparegessin com eren, per exemple, la postpossessió, és a dir, crear una expectativa per ajornar-la o bé per aconseguir-la, o deixar-la penjada, amb la qual cosa es convertiria en una expectativa burlesca, per dur l'efecte de retrobament, de recuperar l'oblit del lector.

—¿És per aquesta raó que has estructurat la novel·la com una mena de joc de capses xineses?

—Efectivament, aquesta estructura i el mateix contingut de la novel·la, m'han portat a l'extensió que m'han portat. Voldria fer, però, una apreciació, aquesta longitud, no la veig com una cosa excepcional. Si fem una ullada ràpida al que és la tradició de la novel·la occidental, des del *Tirant lo blanc* fins al *Qui-xot*, arribant a Tolstoi, Proust, Stendhal, Flaubert, Joyce, veurem que una novel·la de nou-centes pàgines resulta normalíssima.

—¿Però no creus que, en una època de final del mil·lenni, on la literatura ha quedat marcada pel minimalisme, per un tipus de narració molt curta, es pot produir una mena de desconexió amb els lectors?

—Penso que no. Reprenent els exemples que esmentàvem, hi ha entre els èxits dels darrers anys novel·les de gran extensió d'autors com Eco, Cohen o Ken-

DOMÈNEC UMBERT

«Si fem una ullada ràpida al que és la tradició de la novel·la occidental, veurem que una novel·la de nou-centes pàgines resulta normalíssima».

nedy Toole. Ni la longitud ni la brevetat són virtuts per elles mateixes, sinó que han de tenir el suport del que hi ha darrere.

—*Una altra de les característiques d'El jardí dels set crepuscles ha estat el desig de transgredir la pròpia discursivitat de la novel·la, creant una novel·la de novel·les a l'estil del Decameró o Les mil i una nits...*

—Crec que és una de les coses més atractives que té la narració. El qüestionament del punt de vista implica un dels jocs més apassionants, sobretot quan hi ha trama suficient al darrere que la pugui sustentar. La recerca del que parla quan no hi ha un jo sinó deu jo que parlen en primera persona, provoca un dels efectes més enriquidors. Aleshores, fins a quin punt, aquest jo és el jo del que parla o que conté un altre jo? Es tracta precisament d'un desdoblament.

—*¿Es podria entreveure com una recreació de diferents àmbits, de paral·lelismes que donin pas a diferents situacions amb simultaneïtat i conductisme?*

—Exacte, aquesta sincronia és fruit d'una planificació molt acurada. Abans de posar-me a escriure, ja sabia on volia arribar. Amb un text eminentment metafòric una altra de les possibilitats són les metaforitzacions mútues entre els nivells d'abstracció. Es tractava que una narració fos el reflex d'una altra i així successivament fins arribar a un últim narrador que estigués parlant del mateix que parlava el primer. Hi ha un fenomen de tipus tècnic que quan vaig començar a escriure la novel·la me'n vaig adonar. Quan nosaltres expliquem una història que ens ha explicat algú altre, si resulta breu ens anem a la tercera persona, però, si resulta llarga i el personatge que ha parlat té una certa entitat o és exòtic, la gent manté la tendència a adoptar la primera persona. És a dir, adopta el jo de l'altre que a ell li va dir que... L'estil indirecte només dura cinc minuts. Aquest procés literari se sembla bastant als diàlegs quotidians.

—*Tot el miler de pàgines de les tres parts d'El jardí dels set crepuscles mantens una fluïdesa dins del llenguatge i de la mateixa epopeia per tal de facilitar l'agilitat de la lectura. ¿Resulta un compromís a priori?*

—Sí, sí, absolutament. En el moment de planificar em vaig adonar que entre la complexitat estructural i la longitud, alguna renúncia sí que havia de fer. Aleshores, vaig decidir utilitzar un estil el més planer possible. Curiosament, vaig pensar que això em facilitaria molt les coses, però m'ha acabat portant a un exercici d'estil molt més dur del que jo em

pensava. Al final crec que no es tracta d'una concessió sinó d'un esforç suplementari, sobretot en els moments de transició, quan no succeeixen fets importants. La credibilitat ha estat el gran maldecap que he tingut.

—*Com explicaries l'inici en la prosa alhora de tres dels principals poetes de la Generació dels setanta com Sala-Valldaura, Susanna i tu mateix. Perdonem que et parli en plural, però ¿quins ressorts poden explicar aquest fenomen: una ironia del destí o una consigna?*

—*(Rialles.)* Tu em preguntes en plural i jo et contestaré en singular. Em resulta absolutament igual el que facin els altres. No puc dir que no m'afecte, perquè vius en aquest món, però en el moment de posar-t'hi, ets tu i ningú més. Jo crec que qualsevol escriptor que s'organitzi la vida en funció d'una generació, d'un context literari o social estarà fent un tipus de literatura molt concreta que no és en absolut el que faig jo.

—*¿Subscrius la frase: el que es casa amb la seva generació, als deu anys és viu?*

—I tant. A més, no sé encara quina és la meva generació. No puc seguir cap mena de consigna. Com tu has comentat, no sé massa bé si pot haver-hi generació.

—*Has definit la novel·la com a novel·la de novel·les, novel·la històrica, costumista, de ciència-ficció, fantàstica, eròtica, psicològica, realista, romàntica, simbolista, èpica i total, i, precisament per ser tot això, és també moral, és a dir una novel·la exemplar. ¿Amb aquesta definició no comprens tota possibilitat de novel·les, de gèneres i de registres?*

—Sí, també m'agradaria fer referència a la tradició. A més, voldria tenir la pretensió d'escapar-me de les modes, és a dir, aclarir quins són els meus referents i d'on venien i també els objectius.

—*Resulta del tot constatable en la teva obra poètica una diferenciació entre els distints llibres de tècniques, registres i fins i tot temàtiques, per exemple a La nit italiana retornaves a alguns punts de Les rapsòdies de Montcada, en Indiferència retrobaves una certa discursivitat narrativa... ¿Hi ha un desig fins i tot d'incrementar la reflexió en la creació?*

—Sí, evidentment, la literatura és una mica com la cuina. Depèn de l'època de l'any, depèn dels ingredients, depèn del que tinguis a mà, depèn de com et trobis, buscaràs una cuina lleugera, una cuina pesada, una cuina natural, una cuina sofisticada. Aleshores, arribar a establir els mecanismes últims de per què en un moment et poses a fer determinades coses suposo que ens portaria massa con-

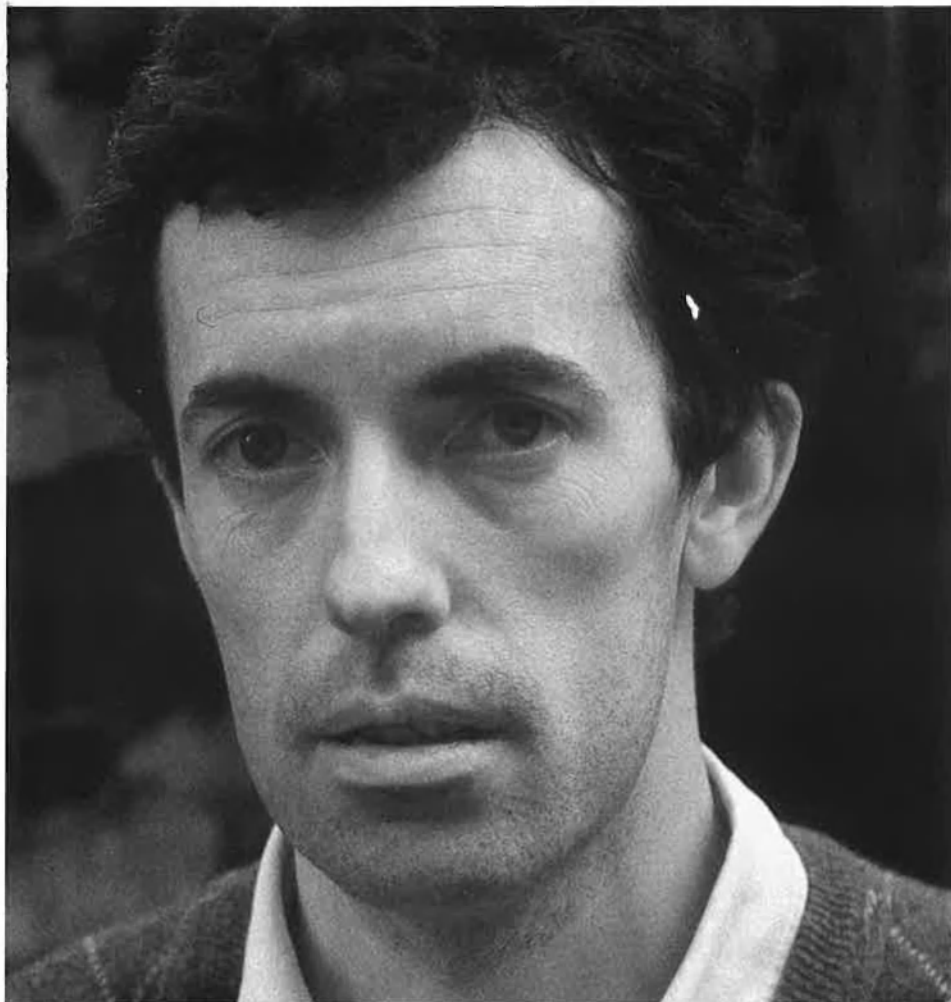

versa. Arriba un moment que em poso amb els haikus, amb els epigrames o amb avantguardismes o m'interessa més la narrativa. El món estètic i ètic que ha posat en marxa la novel·la resulta molt semblant als ressorts que van posar en marxa *El porxo de les mirades*, que potser és el paral·lelisme més directe, fins i tot, gosaria dir que una bona introducció per a la novel·la seria la lectura d'aquest llibre de poemes, al qual trobem moltes referències.

—*¿Ets conscient que ara quan es publiqui la novel·la hi haurà molta gent que no es podrà abstenir de la catalogació de poeta per la qual se t'ha conegut?*

—Aquestes coses resulten inevitables. El món funciona per aquestes etiquetes, però, penso que això no ha de funcionar amb la meua obra. No em molesta en absolut que se'm consideri com un poeta que ha escrit una novel·la, és a dir, no és que em vulgui oblidar de quinze anys i d'un conjunt de llibres, no em molesta gens.

—*En uns dels teus últims llibres, Indiferència, mostraves un cert escepticisme vital i una visió molt crítica cap a diferents esdeveniments culturals que estan succeint en aquests moments. ¿Ha estat*

el mateix fet de publicar la novel·la una mena de revàlida crítica?

—Sí i no. En la novel·la caben moltes coses. Com has esmentat fa un moment, també hi ha un aspecte de reflexió moral i de reflexió col·lectiva que queda bastant ben reflectit. Hi ha una sèrie d'opinions genèricament crítiques de la història, on em va semblar que el jo estava prou distanciat i l'ocasió resultava prou propícia com per no deixar-la escapar.

—*També en aquell mateix pròleg d'In-diferència vas escriure que a començaments dels setanta l'eclecticisme era una necessitat i ara era una prohibició. ¿Com veus aquesta vertebració per gèneres que s'està realitzant en la literatura catalana, aquesta catalogació contínua?*

—És una qüestió de caràcter. A mi les catalogacions em molesten molt. Les classificacions acostumen a portar aparellades, doncs, una sèrie d'exorcismes i d'anatemitzacions. Parlant més clarament, no suportó en absolut el dirigisme cultural i en aquest país —suposo que per una qüestió de volum— hi ha una tendència a fer dirigisme i a repartir patents de cors que em semblen viscerals, irrimprimibles. Pel que sembla, un senyor que

tingui una editorial o que disposi d'un aparell crític important ha de fer una ràpida repartició entre bons i dolents, o entre línies ortodoxes i heterodoxes que en definitiva resulta una manera nefasta de fer les coses. L'únic que aconsegueixen és empètitir més una cultura que ja és prou petita, cosa que ens tanca encara més portes de les que ja tenim tancades per la nostra pròpia naturalesa històrica.

—*¿Com observes aquest fet que succeeix actualment, que s'intenta mostrar una línia unidireccional de la poesia catalana, sobretot des de la vostra promoció, que si va demostrar alguna cosa va ser l'eclecticisme.*

—Això, ja ho vaig dir moltes vegades. Em sembla molt malament per principi, però, també hi ha un fenomen paral·lel perquè hi ha gent que hauria de reaccionar, que hauria de dir que això no és veritat. En aquests moments hi ha qui té altres interessos o calla, la qual cosa em fa pensar en última instància que aquests comentaris són més veritat del que a mi m'agradaria que fossin. Potser l'article de Margarit no està tan desencertat, caldrà esperar els pròxims cinc anys per veure per on es destapa tota aquesta problemàtica.

«La literatura és una mica com la cuina. Depèn de l'època, de l'any, dels ingredients, depèn de com et trobis...»

—*¿Però no et sembla una provocació molt clara i sectària?*

—El que veig és que hi ha una dimissió de tota una sèrie d'actituds i de línies que fa deu anys es menjaven el món. ¿Quins són els motius d'aquesta dimissió? ¿Motius personals, col·lectius? Parlo exclusivament per mi, que m'he embarcat en aquest projecte i pel moment que em vingui de gust fer un llibre de poemes sense marcar-me a priori cap mena de línia perquè em resultaria impossible.

—*Aquest repte que s'ha plantejat la novel·la que d'alguna manera connecta amb la investigació i les transformacions que van viure la resta dels teus llibres. ¿La teva poesia, que es va mostrar hermètica, sensual, escèptica, irònica, que va reconèixer alguns mestratges fins arribar a ser ultrapersonals i totalment original ha derivat en aquesta obra narrativa?*

—Hi ha una diferència essencial i d'altra banda evident entre els meus llibres de poemes i *El jardí dels set crepuscles*. Aquesta novel·la es recolza en el suport dels deu llibres de poemes. Parlant metafòricament, el capital acumulat durant la meua obra poètica, ara l'he gastat en la novel·la. ¿Fins a quin punt hi ha una metaliteratura? Si es pot parlar de forma i de fons, de continent i de contingut, una novel·la amb les pretensions amb què jo l'he plantejat, el contingut determina la guia, el que anava a ser-hi i el com de la seva realització, de l'elaboració implícita, potser cínica en determinats moments, potser distanciada.

Resulta curiós que dins de la novel·la es puguin trobar uns poemes, poemes quant a expressió formal, molt més durs que tota la poesia que havia publicat. Per exemple, mai havia publicat sonets. Ara, naturalment, protegits pel fet que no els he escrit jo sinó que les situacions de la novel·la els presenten. La ficció hi ha permès utilitzar formes més tradicionals, dures i tancades pel sustent d'una trama textual oposada, molt més oberta. D'aquest contrast pot sortir la resposta del que em preguntaves.

—*¿El següent pas serà continuar en la prosa o tornar al vers?*

—Tinc uns quants poemes acabats. No diré que és un llibre, però comença a semblar un llibre amb l'estructura de recull. No és una poesia narrativa perquè la meua mètrica narrativa ha quedat calmada en el sentit literal de la paraula. A més tinc en procés de planificació un parell de novel·les més que de moment me les estic pensant. □